

Ajalehtedes Ristirahva Pühapäevaleht 1895./1896. ja Olevik 1896. aastal avaldatud Audru pastori Robert Heinrich von Holsti ülevaade eesti asunduste olukorrast Venemaal, mainitud on ligi 100 eri asundust. Samuti on siin digiteeritud Holsti üleskutse asundustele, et nad infot saadaksid, ning infot saatnud allikate loetelu. Tegu on ilmselt ühe varaseima katsega koostada ülevaadet asunduste kohta ning seetõttu väga huvitava materjaliga. Paljuski põhineb Holsti antud teave asundustest saadud kirjadel. Käesolevas digiteeringus on punaka värviga tähistatud need andmed, mille kohta hiljem õiendus ilmub (vt. viimastel lehekülgedel). Viimases osas on avaldatud praost Palanderi täpsustused. Mõned oletused allikate kohta: 17. G. S. Samaras – Georg Soonsein? 24. J. R. Allmäel – Johan Rodeman? 25. „Kaukasiast M. kreisist” – Juhan Peterson? 26. J. K. Kubani kreisist – keegi Burna küla elanik? 32. A. Fr. R. Tarhanist – Aleksander Friedrich Raudkepp. 33. Ch. L. Beregovojest – Ch. Lamanowsky? 41. J. M. Suhhumist – Jakob Mihkelson? Digiteeris A. Aule, kirjaväsi muutmata. NB! Käesolev fail on A3 formaadis.

Sakala (nr. 48), 30. november 1894, lk. 1; Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 51), 18. detsember 1894, lk. 422–423

Üleskutse ja palve neile suguwendadele, kes laial Wenemaal elama on asunud.

Juubeli aasta jõuab lõpule ja jätab meile mitmekülgse kalli mälestuse järele. Meie ei mõtle mitte üksi suure tänu-laulu-pidu peale, vaid juubeli aasta on meid ka rohkestes kirjanuduses ja mitmesugustes korjandustes rikastanud ja lootuse järele saab ta meile veelgi mõnda kaunist mälestust tooma.

Ajalehtedes on mitmesugusid üleskutsesid olnud, juubeli-aasta mälestuseks materialid koguda ja seda on ka juba osalt tehtud. See kõik annab meile julgust, ka ühe palwega oma sugu- ja usuwendade ette astuda, kes meie laialisel isamaal teiste rahwaste seas asunikudena elawad.

Weel mõne aasta eest ei kuulnud meie palju neist Eestlastest, kes Wenemaale oliwad wälja rändanud. Abikassa lend-lehed teatasid küll „umbes”, kui palju Eestlasi kusa-gil asumis on ja kuidas lugu nende waimu eluga oli. Wahest lugesime ka ajalehtedes pitkemaid teateid, mida agaramad asuvad ise kirjutasid, aga see sündis ainult paiguti. Wiimase nälja häda ajal oleme Wolga äärsete Saksa õpetajate läbi, kelle kogudustes Eestlasi on, rohkem teateid saanud, aga need on ikka weel puudulised, ja ega kõik pole neid lugenud. Üleüldse on meil weel liiga vähe material, et oma suguwendadest ja nende elust täielist pilti saada, mis ometi väga tarwilik on ja seda mitmel põhjusel:

I. Meie kodumaa ajalugu puudub ju ka kolonistide külge, ja selle läbi on selgemad teated nende käekäigu üle teadusele tarwilised. Ka tahame heameelega teada, kuida nende käsi käib, kes Wenemaalt läksiwad õnne otsima, ja kas nad seda tõeste leidsiwad.

II. Meie peame oma sugu-wendadega ja õdedega ühendusesse jääma. Nende käekäik seisab meil ju südame peal ja ühendus teeb tugewaks, ka waimlises elus.

III. Neile on waimulikku abi tarwis ja seda peame meie andma, mis aga muidu wõimalik ei ole, kui nende puudusi ja tarwitusi tunneme.

Nii on meil siis küllalt asja nendega rohkem tutwaks saada ja ühendust otsida.

Nüüd pöörame asujate eneste poole selle palwega: Saatke meile selleks rohkestes material! Nime pidi ei tea meie kõiki asutusi, et neile otse teel selle palwe wõiksime kätte saata, selle pärast teeme seda aja lehtedes, lootes, et meie palwe kõikidesse asutustesse ulatab, Pihkwast kuni Siberi otsani, Mustast merest ja Kaukasiast Walge mere rannani.

Kõige pealt koputame oma palwega kõster-koolmeistrite ukse peale, et need lahkelt oma ümberkaudsetest asutustest meile kirjeldusi walmistaksiwad. Aga et neid igal pool ei ole, siis olge ka teie, armsad suguwennad, kes teie mitte just „kirjamehed” ei ole, südamest tänatud, kui omalt poolt meie materialit kogu rikastate. See oleks koguni soowida, et ühest kubermangust wõi kreisist, ehk weel parem, igast asutusest mitu kirjeldust tuleksiwad, sest mis üks ei tea ehk unustab, wõib teine ehk kirjutada.

Kirjelduse kawa wõime ehk järgmiselt üles seada:

- I. Asutuse ajalugu,
- II. Asutuse praegune seisukord,
- III. Asutuse waimulik- ja kooli elu.

I. all wõime kokku wõtta: kus asutus seisab (kreis, kubermang, missugune raudtee, jõe ehk muu läbikäigu koha ligi), kus asuvad pärit, mill ajal asutus sündis ja missuguste tingimistega; kuidas ta senini on elanud ja missugused muutused on ette tulnud. Tähtsamad mehed, kes kasulikult on tegewad olnud.

II. alla tuleks: kui palju hingesi, kui jõukad, kui palju maad üleüldse ja iga perekonna peale jne.

III. alla: kool, selle ajalugu, abiandmised, kirik, õpetajad, koolmeistrid, palgad ja missugusel järjel on rahwas waimulikust seisukohast waadates.

Lõpeks wõiks weel puudusi ja soowisid awaldada, mis asutusesse puutuwad.

Õige rohkestes kirjasi ootama jääwad need, kes oma sugurahwale head soowiwad.

Kirjad saadetagü järgmise adressi all:

Его преподобію, Г-ну пастору Р. Гольсть, Аудернь, чр. Перновъ, Лифл. губ.

Sakala (nr. 6), 8. veebruar 1895, lk. 2; Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 7), 12. veebruar 1895, lk. 53–54

I. aruanne

Wenemaa Eestlaste poolt saadetud teatuste üle.

1. P. K. – L. linnast, St. Peterburgi kuberm. 1. post poog.

Teie kiri oli esimene wastus üleskutse peale ja näitas mulle, kui ruttu ta wastukõla oli leidnud. Rõõmustan, et Eestlaste käsi Teie pool ihuliku elu poolest näitab hästi käiwat; katsuge ometi ka nimetud wigasid ise parandada, see peaks ometi wõimalik olema.

2. J. Z. K. Jaroslawi kubermangust. 2 poognat.

Teretan teid, armsaid endiseid K. koguduse liikmeid, kellega meie ühe kantsli all oleme elawat Jumala sõna kuulnud ja ühe altari ees laual käinud! Jumal õnnistagu Teie lootusrikast hakatust ihuliku ja waimuliku elu poolest. Rõõmustan, et Teie raamatud olete kätte saanud ja nad Teile meeldinud.

3. J. T. Oudowa kreisist. 18. lehekülge.

Suur tänu Teie hoolsa töö eest, mis rõõmuga saame omal ajal tarwitama. Mis Teie põlise metsa alt leitud endise aja märkidest ja mälestustest räägite, saab iga ühele huwitaw olema. Kas Teie ei wõiks õntsa koolmeistri G. R. päewaraamatust weel rohkem teadustada — ehk kas oleks wõimalik seda raamatut päris kätte saada?

4. A. T. Mohilewi kubermangust. 1½ suurt poognat.

Loodan, et Teie kirjaliku wastuse kätte saite. Et Teie asunikud Saardest, Paistust, Karksist, Wändrast ja Häädemeestest on, siis oleme ju ühe kreisi liikmed ja osawõtmine Teie käekäigust ja kibedusest on seda palawam. Olge wahwad töötades, kannatades, lootes — ja kirjutage meile wahest jälle!

5. M. N. (K. W.) Tweri kuberm. 2½ suurt poognat.

Teie käekäigust lugesime juba enne wahest Pühapäewa lehes. Seda suurem oli rõõm, Teie asutamise lugu nii täieste otsast otsani kuulda saada, ja iseäranis, et koolimaja ometi hakatudki ehitama. Ärge nüüd enam poolele jätke! Siis tahame hea meelega nõuus olla, Teile ka koolmeistrit otsida.

6. J. P. Ufamaalt. 1½ postpoognat.

Täitke oma lubamist ja kirjutage mõnes ajalehes ja andke meile Nr. teada. Meie oleme sellega heaste rahul. Ehk teate Kunderi korjandusest rohkem ja wõite meile abiks olla tema pärijate adressi kätte saada. Täname ka muu ülesantud nimede eest. Palju terwisid K. T. käest.

7. M. J. Nowousenskist. 1 postpoogen.

Täname teatuste eest. Koolmeistri pärast kirjutasime Teie õpetajale. Wäga raske on meest saada, kes eksami on ärateinud.

8. W. K. Goretskist, Nowousenski kreisist. 7 postpoognat.

Täname väga Teie hoolsa töö eest, mis Teie asutuse elu otsast otsani nii selgeste silma ette maalib. Rõõmustame väga, et Teie käsi suure nälja järele nüüd jälle hakkab heaste käima, ja ka koolieluga hakatust on tehtud. Andke wahest jälle omast elust teada!

9. P. L. Toropetsist. 2 postpoognat.

Teie kirja ja raamatu raha oleme õiete kätte saanud. Saadame Teile kirjaliku wastust. Haledad lugud, mis kirjutate!

10. J. A. S. Holmist. 2 poognat.

Tuhat terwist kõigile endiste K. koguduse liikmetele ja suurt tänu hoolsa kirja eest! Wäga hale kuulda, et Teil weel kooli ega palwemaja, ei ka koolmeistrit ei ole. Ärge wäsige, kuni nii kaugele saate! Kui aga Teie poolt hakatust oleks, küll siis ka siit poolt abi tuleks.

11. K. M. Werchnaja Bulankast; postkaart.

Igatsusega ootame Teie lubamise täitmist. Juure lisada ei tea praegu ühtigi.

R. Holst,

Audru õpetaja. Чр. гор. Перновъ.

II. Aru anne

Wenemaa Eesti asunduste poolt saadetud teaduste üle.

(Palutakse ka meies lehtedes äratrükida.)

12. J. K.—L. Sestorelskis, Peeterb. kub. 12 lehe külge. Wäga rõõmustaw, et õpetaja Dr. Hurt nüüd hakkab teie weikese koguduse eest hoolt kandma ja et laulu koor agaraste töös on. Kooli puuduse parandamiseks annan teile ja kõikidele, kes sellesama wea üle kaebawad, nõuu: Asutage laste-Jumala teenistust, ehk nõnda nimetatud „pühapäewa kooli.“ Laulukoori korter ehk ka kirik oleksiwad sündsad ruumid selle jaoks. Algage lauluga, seletage lastele pühapäewa ewangeliumi, ehk mõnda muud piibli lugu wõi katekismuse tükki küsimiste ehk „pildi piibli“ (hind 25 kop.) waral ära, tehke lühikest palwet laulge lõpeks jälle, küll näete, kuidas see lapsi ja wanemaid rõõmustab ja ligi tõmbab. Küll teie õpetaja teile raamatute ja muu asjade poolest nõuu annab; katsuge aga; Jumala õnnistusega wõib wäikesest seemne terakesest wiimati kool wälja kaswada. Iga hea asi algab weikesest.

13. L. R. Tartus. Igatsusega ootan teie teateid Poolamaa 7000 Eestlase üle, kes seal kroonut teeniwad. Iseäranis nimetage siis ka õpetajad, kes neile Jumala sõna ja Saakramenti jagamas käiwad ja kui sagedaste see sünnib. —

14. Õpetaja B. Pihkwas. Suur tänu! Teie kiri äratas mind St. Peeterburgi Saksakeelse Pühap. lehe läbi kõiki ametiwendi paluda, mulle niisama sugusid teateid saata.

15. Praust T. Saratowis. Kas Marinowka Eestlased ei wõiks ise rohkem oma aja loust ja elu kirjutada! Kas neil koolmeistrit ei ole? Palwid waimulikude raamatute pärast peame usuwendadele ja piibliseltsile ette panema. Maurachi „teeroog“ (40 kop.) on wäga hea raamat soldatitele.

16. K. K.—E. Samaara kub. 2 suurt ja 2 wäikest postpognat. — Liigutatud südamega lugesin teie kirja ja tänan teid selle hoolsa töö eest, mis mind uueste teiega on ühendanud. Alati wõtan, nagu ennegi, südamlikult teie käekäigust osa.

17. G. S. Samaara linnas. Ärge kartke, et teie „kõne“ tarwitamata jääb. Ei ole weel aega saanud teda trükkimiseks walmistada; ta kõlbab selleks täieste. Postiga kirjutame rohkem.

18. J. P. Ufamaalt. Teist korda: 2½ kirja poogn. Wäga wäärt ringwaate. Peaksiwad kõik nii täielikult, lihtsalt ja asja kohaselt teadustama. Teie kiri näitab mulle, kui palju see wäärt on, kui ühe maakonna üle mitmelt poolt kirjutatakse. Samaara Eesti asutuse pilt on nüüd juba üsna täieline. Ehk wõite Ufa Eestlaste üle ka seda wiisi kirjutada? Mispärast siis Sr. B. kool ikk weel seisab? Praegu on mitmed koolmeistrid saada, kes täieste eksami on ära teinud, aga rutake, sest Jüripäew on käes ja iga koolmeister tõtab kohta saada.

19. K. L. Ufamaalt 1½ postpognat. — Tänu teaduste eest! kas saite raamatud ilusti kätte?

20. P. H. Ufamaalt. 3 postpognat. Palun wabandada, et teile enne ei wastanud. Kust nii ruttu abi saada? Ma wahetan selle asja üle õp. L.-iga kirjasid. Teie material on mulle palju wäärt. Kirjutage wahest jälle. Mina ei taha teie ette panekut mitte unustada. Aga ka teile annan nõuu laste Jumala teenistust sisse seada, nii kui hakatusas (nr. 12 all) kirjutasin.

21. H. P. Ufamaalt, 1 postpogogen. Rõõmustan, et Ufa poolt nii palju kirjasid tuleb. Teie kiri räägib jälle mõnda asja, mis teistel rääkimata jäi ja on sellepärast tänu wäärt material täiendus. Nii kaua, kui kooli ei ole, õpetage lapsi hoolega kodu ja pidage kodusid Jumala teenistusi. Küll Jumal siis edasi aitab.

22. K. S. Krimmist. 1 postpogogen. Teie kiri on esimene pääsukene Krimmist. Suur tänu! Peaks neid ometi rohkem siia lendama, muidu ei wõi Krimmi Eesti asutuste ajalou peale mõteldagi.

22. Õpetaja A. B. Batumist. Suur tänu kõikide, teaduste ja aruannete eest, mille seas ka A. P. kiri K. küla Eestlaste üle siia jõudis, 6 lehek. Tarwilik materjal.

24. J. R. Allmäel Kaukasias, Stawropoli kub. 42 lehek. Teie raamatu sarnane kiri 3. Märtsist jõudis juba 12. Märtsil siia; ma ei täinud seda kallist, pildirikast materialit Kaukasias Eestlaste elust ja ajaloust, enam käest ära anda, seepärast wabandage, et ma weel teie soowi ei täitnud. Niipea, kui aega saan, saadan nimetatud ajalehele need „pildid“ ära kirjajana kätte, mis selle jaoks sündsad on.

Täitke oma lubamist ja kirjutage weel, iseäranis koolidest ja waimulikust elust, millest meie siia maale wäga wähe teame.

25. Kaukasiast M. kreisist, 1 poogen. Palun wabandada, et teie nime ei tea, — kas on teine poogen ehk kadunud wõi nimi alla kirjutamata jäänud? Tähele panemise wäärt material. Loodame, et weel kirjutate.

26. J. K. Kubani kreisist Kaukasiast. Hea, et ka teie oma wäikesest külast teadusi saadate ja et Noworossiiski õpetaja teie eest hoolt kannab. Katsuge kooli puudusel omale ometi kiriku wöölündert walida, kes teile pühapäiwiti jutlust loeb. Kui wähe aega saan, wastan ehk postiga.

27. H. L. ja T. P. Karsis „Wäikeses Aasias.“ 1 kirj. poog. Haledad loud! Teie kiri kõlbab küll ära trükkida nendele hoiatuseks, kes ilma waranduseta arwawad wälja rännata wõiwat. Katsuge ometi oma waimuliku waragi hoida ja ka lastele Jumaal-teenistusiki pidada, kui neid argipäiwil kooli ei saa. „Armastus ei wäsi iial ära“ ja kui teie Jumalat maha ei jäta, ehk tema wõib teile ka jälle paremaid aastaid anda, iseäranis, kui teie jõuaksite maad nõnda harida, kuidas ta seal harida tahab. Tänu ka mo endise koguduse liikmele M. S. tema kirja eest.

28. R. M. W. Bulanis Siberis. 1 kirj. poogen (Sakala toimetuse läbi). Tänu selle kirja eest. Aga et ta muidu pikema kirja jagu ja mitte just meie küsimiste järele, waid awaliku lehe jaoks oli kirjutud, siis palume, kui wõimalik, weel täielikumat pilti maalida: Kolonii asutusest, suurusest, elust ja olust ja ka waimulikust seisukorrast, — kui niisugune ehk mitte juba teel ei ole, mis ma teie lubamise järele loodan. Tänu ka auustatud S. toimetusele!

29. J. O. Tobolski kub. 1½ postpognat.

30. J. L. — J. R. — M. P. — P. A. — J. P. Kawalowast Tobolski kub. 1 kirj. poogen. Tänan wäga nende naabri-kirjade eest, ehk nende sõnumid küll õige kurwad on. Siiski loodan (kuulu järele) et teie enam kaua ilma kõster-koolmeistrita ei pea jääma, kui Jumal aitab. —

31. W. W. Gatschinast. Kui teie meile oma terwet kihelkonda waldade ehk ka, kui tarwis, üksikute külade wiisi selle proowi järele tahate kirjeldada, siis teete tänu wäärt tööd, ja kui pealegi weel kaarti lubate juure lisada, siis oleks see päris eeskujulik. Peaksiwad kõik seda tegema!

Need 31 kirja aga äratagu ka Pihkwa, Pensa, Nowgorodi, Simbirski, Saratowi, Smolenski Eestlasi agarusele. Ka Suhhumist, Krimmist, Dneprowski kreisist ja mõnest teadmata kohast, iseäranis niisuguste perekondade käest, kes üksikult (mitte küldes) wõera rahwa seas elawad, oleks õige rõõmustaw sõnumid saada! Mida täielikum material koos on, seda suurema mõnuga wõib tööd ette wõtta.

R. Holst, Audru õp. Pärnu kreisist

III. Aruanne Wenemaa Eesti asutuste poolt saadetud teaduste üle.

(Waata leht nr. 18.)

32. A. Fr. R. — Tarchani asutusest Krimist, 1 pog.

33. Ch. L. Bergawoe asutusest Krimmist, 1 pog.

Mõlemad kirjad Jaani kuust. Palun wabandada, et mitte enne teada ei ole annud, et nad iluste kätte sain. Tänan asjaliku materialit eest. Kas wõiksin ka Amerikasse läinud Eestlaste adressi saada?

34. K. S. Syrth-Karaktschowa asut. Krimmist, 1 pog. II. kiri. Suur tänu teaduste üle T. ja B. asutustest, kust nii kui näete, ka weel teatusi on tulnud. Siiski on kahekordne material ikka palju wäärt ja rohkem weel Teie ringwaade, mille eest iseäranis tänan. Täitke lubamist ja kirjutage ka teiste asutuste üle selsamal kombel, mille juures aga lubatud kaart argu puudugu! Peaksiwad kõik Eestlaste asutused kaartisi walmistama, olgu nad ka nii algupäralsed ja puudulised, kui nad on, aga meile nad oleksiwad suureks abiks, sest et ükski Wenemaa kaart ometi nii suur ei ole, et Eestlaste asutustest näitliku pilti annaks.

35. K. P. Simititse asutusest C.-II. ry6. 1 kirja poogen.

Ingeri maalt saatis ka juba hingama läinud õpetaja Kristiani, kes Teid 1893. a. waatamas käis, pika kirja. Siiski oli see enam üleüldine ringwaade, kuna Teie kirjad kõik täielikult ära seletawad. Peaksiwad kõik Ingeri maa Eestlased Teie eesmärgi järele tegema.

37. J. E. Pihkwa kub. Opotschka kreisist ½ kirja poognat. Teie kiri liigutab küll päris südant. Kohe, kui kätte sain, katsusin Teie soowi täita, aga ei olnud mitte wõimalik. Seepärast katsuge rohkem peresid ühendada ja pange see asi oma õpetaja läbi abikassale ette. Jumala abiga peate Teie ka wiimati palwemaja ja koolmeistri saama, kui Teie aga ise ei wäsi seda nõudmast.

38. Gdowi õpetaja käest ringwaatus koolide üle. Peaks iga õpetaja niisugust saatma!

39. Gatsina õpetaja käest niisamasugust kirja. Tänan südamest!

40. Simbirski õpetaja käest wäga tänuwäärt teatud Ufa Eestlaste palwemaja pühitsemisest ja reisust Wätka Eestlaste juurde, kes Sarapoli kreisist siin ja seal elawad. Wäsimata mees on Eestlaste pärast 1722 wersta hobustega ja 1831 wersta aurumasinaga sõitnud. Kulud on enamiste abikassa kannud. Seepärast aidakem seda kassat, et seda edespidi ka weel saaks!

41. J. M. Suchumi-Estonias 15 lehekülge. Suur tänu hoolsa ja ilusa kirjelduse eest. Kas Teie ei wõiks ka Linda ja Agapa küla ajalugu siia muretseda wäikese kaarti ehk plaaniga. Kiimist sain juba kirja.

42. K. M. Jenissei kub. W. B. 9 suurt kirja poognat. Need 9 poognat W. B. elust ja olust ja niisama Teie 20 poognat suurt kirjeldust üleüldse Siberimaast, mis M. K. läbi siis saadeti, on küll wäärt, et nad õige rohkete lugijaid leiaksiwad, sest meie wõlg Siberimaa usuwendade wastu on suur. Seepärast tahan katsuda, mis wähe wõimalik on, et Siberimaa tundmine ja armastus sealsete usuwendade wastu alati kaswaks.

Materiali, mis siamaale on kätte tulnud, tahame nüüd üleüldiseks ringwaateks üle Wenemaa Eestlaste kokku seada, mida siis ajalehti palume ära trükkida. Peaksiwad nii kaua puuduwad teatud ka weel tulema, et mitte tarwis ei oleks mitmed kohad walgeks jätta ehk küsimise märkidega ehitada.

Audrus, 27. Oktobri k. p. 1895 a.

R. Holst, õpetaja.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 51), 17. detsember 1895, lk. 413–414; Olewik (nr. 1), 2. jaanuar 1896, lk. 6–7

Eestlaste asutused Wenemaal.

I. ringwaade

Palume teadust, kui ehk mõni wiga on juhtunud, ehk kus küsimisemärk wõi tähendus seda nõudwad

Asutuse nimi ja kus kohas.	Rahwa arw.	Asumise aasta.	Asutuse elujärg.	Kas kooli- ja palwemaja on?	Kas koolmeistrit on?	Kust ja kui sagedaste käib õpetaja?	Tähendused.	
Kaukasias, Suhhumi ringkonnas:								
1. Estonia, 22 wersta Suhhumi linnast.	250, neist 50 greeka usku.	1884	Kaunis hää.	On.	On.	Batumi linna õpetaja, kaunis sagedaste.	Umber 10 asutust ei ole teatusti saanud.	
2. Linda, 8 wersta Suhhumi linnast.	225.	1884	Kaunis hää.	On.	On.	Niisama kui Estonias.		
3. Salme, Linda naabruses.	Umbes 100.	1884.	Kaunis hää.	Lapsed käiwad Linda koolis.		Niisama kui Estonias.		
4. Kummi küla, Linda naabruses.	Umbes 200.	1884 (?).	Kaunis hää.	?	?			
Karsi linna juures:								
Новая Эстонка (Uus Eesti küla).	312, neist 43 greeka usku.	1886.	Wäga keh.	Ei ole.	Ei ole.	Tiflisi õpetaja 9 aasta jooksul 7 korda.		
Krimmis:								
1. Tarchan, 22 wersta Simferopoli linnast.	190, neist 50 greeka usku.	1879.	Keskmine. (Asutuse pääl 20,000 rbl. wõlga.)	On.	On.	Saksa asutuse Neusatsi õp. peab iga kuu wiimasel pühäl Simferopoli kirikus Eestikeelse Jum. teenist. ja käib 2 korda aastas nimetatud asutuses.		
2. Beregowoje, Bulganaki wallas.	149.	1861.	Keskmine.	On.	On.	Neusatsi abiõp.		
3. Syrt-Karaktschora, Perekopi kreisis, 23 wersta raudteest	116.	1861.	Keskmine.	On.	On.			
Ufa kuberm.								
5 Eesti küla: „Эстонскія хутора“ Ufa raudtee jaamast Раевка 20 wersta	200.	1888.	Keskmine.	On.	Ei ole veel.	Wiimasel ajal Simbirski linna õpetaja.		
Jaroslawi kub.								
Катепка küla kreisi linnast Пошехонье 15 wersta.	50.	1888 (?).	Keskmine.	Ehitusel.	Ei ole veel.	Jaroslawi linna õpetaja.		
Mohilewi kub.								
Gorbowa mõisa maa, Орша kreisis.	420, neist 25 greeka usku.	1884.	Kehw.	Kool mõisa majas.	On.	Moskwast õpetaja 1 kord aastas.		
Samara kub.								
1. Baltika, 120 wersta Samara linnast, Wene Петропавловскій wallas.	162.	1861-62.	Kaunis hää.	Mõlemad on. Need 5 küla on üks kogudus, kelle ühine palwe- ja koolimaja Baltika külas on.	Ei ole.	Õpetaja käib Samara linnast 1–3 korda aastas, enamiste kewadel, kus ta siis ka leerilapsi õnnistab.		
2. Liflänka.	133.	1860.	„					
3. Werchna Tschesnakowka.	45.	1863.	„					
4. Sredni Tschesnakowka.	208.	1890.	Keskmine.					
5. Estonka.	170.	1862-63.	Kaunis hää.					
6. Sredni Bykowka.	80.	?	„	Mõlemad on. Nende 4-ja küla ühine puu kirik ja koolim. on Sredni Bykowkas.	Ei ole.	Samara õp. niisama kui Baltikas. Wiimasel ajal on sääl ka Simbirski õp. käinud.		
7. Sabalowka.	60.	?	„					
8. Korowinka.	80.	?	„					
9. Telkina (Тёлкина).	75.	?	„					
10. Gorezka, Nowo-Useni kreisis.	191.	1880.	„	Ei ole. Kool 1894. a. ühes talu majas.	Köster on.	Neis külades käib Saksa kolonistide õpetaja 2 korda aastas.		
11. Liflänka, Gorezkist 2 wersta.	150.	?	„	Mõlemad on.	On.			
12. Baltiski, Nowo-Useni kreisis	330.	1876.	Keskmine.	Mõlemad ühe katuse all.	Ei ole.			

R. p. l.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 4), 28. jaanuar 1896, lk. 29; Olevik (nr. 7), 13. veebruar 1896, lk. 157

Teine ringwaade

Eestlaste asutustest Wenemaal.

Asutuse nimi ja kus kohas.	Rahwa arw.	Asumise aasta.	Asutuse elujärg.	Kas kooli- ja palwemaja on?	Kas koolmeistrit on?	Kust ja kui sagedaste käib õpetaja?	Tähen- dused.	
Kaukasias, Stawropoli ku- bermangus:								
1. Kassinga, 7 wersta Kauk. raudteest.	?	Kõik need asutused sündisidwad läbiseigi 1868. ja 1870. aasta wahel.	keskmine	?	?	Neis asutustes käib õpetaja Noworossiski linnast 1 ehk 2 korda aastas.		
2. Maruchka, selle nimelise jõe ääres.	umbes 200		kaunis hää	?	?			
3. Liwonia, Urupi jõe kaldal.	?		hää	ilus kirik ja koolimaja	on			
4. Kachinka, põhjapoolset Kauk. mäe küljel.	umbes 350		hää	on	on			
5. Upurno ehk Burnowo, Псепоска postijaama ligi.	60		kehwa	ei ole	ei ole			
6. Allmäe, (Подгорное) Курсавка jaama ligi.	800		hää	on	on			
7. Liiwental, Allmäe lähekorral.	umbes 300		?	?	?			
8. Kanupa, Allmäe lähekorral.	100		1869/70	?	?			?
9. Punase Lageda, säälsamas lähedal.	200		?	?	?			?
10. Singelei Siin ja sääl laial.	60 umbes 150		?	?	?			?
Tweri kubermangus:								
1. Brandi mõisa Wöschni-Wolotschowi kreisis.	710	1885	kehwa	poolel	ei ole	Tweri linna koguduse õpet. 2 korda aastas.		
2. Owsännikowo, esimesest 20 wersta.	100	?	kehwa	ei ole	ei ole			
3. Ostaschkowo kreisis.	140	?	?	ei ole	ei ole			

R. Holst, Audru õp.

III. ringwaade Eestlaste asutustest Wenemaal.

1. Täh. Esimeses ringwaates [...] on öeldud, et Krimmis Tarchani asutuses 190 hinge on, neist 50 Greeka usku. Selle kohta on öiendus tulnud, et need 50 greekausulist mitte Eestlased ei ole, vaid Wenelased, kes Eestlaste seas elavad. Nii on siis Tarchani Eestlaste arv 140 hinge ja kõik Ewang. Luteruse usku.

Weel on selle asutuse juures I. aruandes öeldud, et „asutuse pääl on 20,000 rbl. wõlga.“ Seda palutakse nii öiendada, et se wõlg mitte ehituste ja majapidamise pääl ei ole, vaid maa pääl, mida Eestlased on ostnud.

2. Täh. Kahes esimeses ringwaates [...] tabelis ei ole mitte öeldud, kas asutus ostu-, rendi-, wõi kroonumaa pääl on, ja kes on maa peremees. Järgmistes aruannetes saab see nimetatud. Aga et hulk asutusi juba kahes esimeses tabelis nimetatud on, siis peame seda siin kohal juurde lisama.

Asutused Kaukasias Suhhumi ringkonnas on kroonu maa pääl, mis asujatele perekondade ehk hingede pääle anti.

Asutus Karsi linna juures on rendi pääl, maa kroonu omandus.

Kõik Krimmi asutused pääle ülalnimetatud Tarchani, on kroonu maa pääl, mille eest nad igal aastal määratud summa „väljaostmise hinda“ maksawad. Ma on perekondade ja wiimasel ajal hingede pääle jagatud. Pääle väljaostmise“ on maa Eestlaste omandus.

Tarchani asutus on mõisamaa, mida Eestlased on ostnud.

Ufa kubermangu Eesti asutused on ka ostetud mõisamaad (osalt on ka Kirgiislaste käest ostetud).

Asutused Jaroslawi ja Mohilewi kubermangus on mõisnikkude rentnikud.

Kõik asutused Samara kubermangus on kroonumaa pääl, nendesama tingimisega, mis Krimmis ja Kaukasias.

Asutused Kaukasias Stawropoli kubermangus on kroonumaa pääl.

Et kõigist säälseist asutustest weel teatusi ei ole tulnud, siis ei wõi meie kindlasti kõiki tingimisi nimetada.

Nüüd waadake kolmandat ringwaadet:

Asutuse nimi ja kus kohas.	Rahwa arv.	Asumise aasta.	Asutuse elujärg.	Kas kooli- ja palwemaja on?	Kas koolmeistrit on?	Kust ja kui sagedaste käib õpetaja?	Tähendused maaomanduse üle.
Asutused Simbirski kubermangus.							
1. Smorodino ja Ogibnoi (Огибной), 40 wersta Simbirski linnast.	340	1873	keskmine	kõige kolme küla pääl uus ilus maja 1895 aastal walmis saanud	on	Simbirski linna Saksa koguduse õpetaja kaks korda aastas.	Kroonu maa (удельная оборочная) juba teist korda 24. a. pääle renditud. Kokku 300 dessatini.
2. Lapschanka, 12 wersta Smorodinolt.		mõni aasta hiljem					
3. Sabakino wõi Светлое озеро, 70 wersta Simbirski linnast lõuna poole.	Umbes 150	1895	keskmine	kooli- ja palwemaja ühe katuse all	on	Niisama kui Smorodinus.	Maa on ühe mõisniku käest ostetud. Ta pääl on weel wõlgasi.
4. Dubrowo (Дуброво), 18 w. Simbirski linnast.	?	1890	keskmine	ei ole	ei ole	Ühe ususegaja läbi on nad end Luth. kirikust lahti lõõnud. Tulewad aga juba tagasi	Maa on kr. rendimaa (удельная оборочная)*
Pääle nimetatud asutuste on weel mõned wähemad siin ja sääl laiali, enamiste mõisades rentnikud ehk pooletera pääl.	Umbes 100	Esimesed 1873. aastast saadik; paljud ka hiljem wäljandrändanud	Enamiste kehwa.	Ei ole kuskil.		Käiwad Simbirski linna kirikus ehk Smorodinos ja Sabakinos, kui õpetaja läbi käib.	Enamist mõisades sulased, rentnikud ehk pooletera pääl.
Pensa kubermangus: Kerenski kreisis, Suur-Burtassi mõisas.	?	?	kehwa	?	?	?	Rentnikud.
Rjāsani kubermangus	?	?	?	?	?	?	?
Wjätka kubermangus, mitmes kohas.	70	?	wäga kehwa	ei ole		1895. a. on Simb. õpetajaid ülesotsinud.	Enamiste mõisades sulased.
Peterb. kubemangus							
(Ingeri maal)							
1. Luuga linnas ja ümber kaudu.	400	?	keskmine	on	ajuti	Gatshina linna õp. 5 korda aastas.	Rendimaad ka ostetud kohti. Suur osa töörah. linnas.
2. Pljussa jaama ümber kaudu.	Umbes 150	?	?	on	on	Gatshina õpetaja.	?
3. Spanko, 15 w. Gatshina linnast.	?	?	kehwa	ei ole	ei ole	Neis asutustes käiwad Gatshina-, Peterb.-Jaani ja mujalt õpetajad mõned korrad aastas.	Neis asut. on maad mitmesuguste tingimistega: kro.- ja mõisn. käest ostetud, rendit., poolet. p. wõetud. Ka ei ole nad mitte üksik. nim. koh. ühes k. waid l.
4. Gubanitsa. (Suur Soome kihelk.)	Umbes 2000	?	?	on	ei ole		
5. Serebeta.	850	?	?	?	?		
6. Kaporja.	400	?	?	?	?		
7. Kattila.	200	?	?	?	?		
8. Kolppana.	1000	?	kehwa	on	on	Peterb. Jaani õp. mõni kord aastas lauale wõtmas.	Enamiste wabrikutööl. Kroonu püssiwabrikutööl.
9. Sestroretski, (Siestarjoe) 30 w. Peterb. Wiiburi poole.	100	?	keskmine	Soome kirik	ei ole		
10. Järwasaare (Schapki) Schlüsselburi lähedal, Järwasaare Soome kihelkonnas.	370	?	keskmine	on	on	Kohalik Soome õpetaja igas kuus üks kord.	Kahe mõisa pääl rentnikud.

R. Holst

(Jääb poolele.)

* Kroonumaid on kahesuguseid. Päriskroonumaa Казенная seisab otseteel kroonumaade ministeriumi all ja saab hingede pääle jagatud ehk müüdüd. Kroonu rendimaa удельная оборочная ei saa mitte jaotatud ega müüdüd, waid ainult määratud tingimistega rendi pääle antud. Ülemwalitsus era.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 13), 31. märts 1896, lk. 105–106; Olevik (nr. 23), 4. juuni 1896, lk. 528–529

IV. ringwaade Eestlaste asutustest Wenemaal.

[...]

Asutuse nimi ja kus kohas.	Rahwa arw.	Asumise aasta.	Asutuse elujärg.	Kas kooli- ja palwemaja on?	Kas koolmeistrit on?	Kust ja kui sagedaste käib õpetaja?	Tähendused maaomanduse üle.
Peterburi kub.,							
Jamburi kreisis:							
1. Semitizni, Molokowitsa lähedal.	200	?	kaunis hää	on	on	Jamburi õpetaja mõnikord aastas. Wahel ka Moloskowitsa Soome õpetaja.	Maa on osalt ostenud, osalt rendi pääle wõetud. Palju on ka ilma kohata töörahwast
2. Isotkino ja	50	?	kaunis hää	ei ole	lapsed käiwad Jamburi linnas koolis.		
3. Skonochowitsch, Jamburi linna juures.							
4. Tolga, mõisa ja saeweski Moloskowitscha ligi.	60	?	kehwa	?	?	Jamburi õp.	?
5. Dolgomelnitsa, 15 wersta Jamburist.	200		asuwad alles	ei ole	ei ole	Jamburi õp.	?
Oudowa kreisis:							
1. Strägowo, 55 wersta Oudowast.	umbes 1000	1876	keskmine	on (ka kirik)	on	Oudowa linna õpetaja 4 korda aastas.	Maad on ostetud ja renditud.
2. Domkino, 70 wersta Oudowast	?	1870–76	kaunis hää	kirik ja koolimaja	on		
3. Sadorje, 80 wersta Oudowast	Neis 14 asutuses on ühtekokku 20,000 (kaks-kümmend tuhat eestlast)			on	on	Neis asutustes käib Oudowa linna õpetaja 2–4 korda aastas.	Neis asutustest puuduwad kõik teatud pääle nimede, mis küll kahel poolt on üles antud, aga kuhu muud pole juurde lisatud.
4. Masnikowa Gora, 90 w. Oudowast							
5. Silenski, 110 wersta Oudowast							
6. Berschkowo, 75 wersta Oudowast.							
7. Witschkawo, 68 wersta Oudowast.							
8. Swarets, 70 wersta Oudowast.							
9. Trutnewo, 15 wersta Oudowast.							
10. Dubnitsa, 48 wersta Oudowast.							
11. Woskowo, 30 wersta Oudowast.							
12. Lammawo, 34 wersta Oudowast.							
13. Saretschje, 109 wersta Oudowast.							
14. Oudowa linnas							
Gatschina kreisis:							
1. Rábiseküla, 12 wersta Gatschinast.	100	?	keskmine	on	on	Gatschina õpetaja mõned korrad aastas.	Osalt ostetud, osalt renditud kohad.
2. Wochano mõisa lig., 20 w. Gatschinast.	umbes 200	?	keskmine	on	on		
3. Gatschina linnas.	üle 1400	?		on	on		
Pääle selle on weel mõned perekonnad siin ja sääl laiali.	umbes 300	?	?	ei ole	ei ole	Gatschina õpetaja.	
Pihkwa kuberm.:							
1. Pihkwa linnas.	890	?	?	on	on	Pihkwa linna õpetaja kaks korda aastas.	Ostetud ja renditud kohad.
2. Gora küla, Porchowu ligi.	536	?	?	on	on		Töörahwas ja krundi omanikud.
3. Seretka, Luuga ligidal.	226	?	?	on	ei ole		Ostetud ja renditud kohad. Ka suur osa töörahwast.
4. Ostrowo linnas ja ümberkaudu.	290	?	?	Kirik Saksa kogudusega ühes	?		?
5. Opotschka, 120 wersta Pihkwast.	325	?	?	ei ole	ei ole		
6. Noworschewa, 135 wersta Pihkwast.	538	?	?	ei ole	ei ole		
7. Porchowu kreisis laiali.	523	?	?	ei ole	ei ole	Toropetsi õpetaja mõned korrad aastas.	Maatingim. väga mitmesugused: ostetud, renditud, pooletera pääl, mõisa sulastena jne.
8. Toropetsi kreisis laiali.	5000	pääle 1860	Enamiste väga kehwa (?)	ei ole	ei ole		
9. Holmi kreisis l.		pääle 1860		ei ole (lin. on)	ei ole		
10. Weliki-Luki ümberkaudu laiali.		pääle 1860		?	?		
Wastseliina.	2000			1 palwe- ja 4 koolimaja	5 korda	kohaline õpetaja	
Nowgorodi kuberm.:							
6 kindlat küla, paljud elawad laiali. Üks küladest Loschitowo.	3000	?	?	on	on	Nowgorodi õp. mõned korrad aastas.	?

Olen tänulik iga õienduse ja täienduse eest! —

R. Holst, Audru õp.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 15), 14. aprill 1896, lk. 123; Olevik (nr. 17), 23. aprill 1896, lk. 394

1-ne lisa ringwaate juurde: „Eestlaste asutused Wenemaal.”

Täienduseks sissesaadetud.

(Waata 1. ringwaade, asutused Krimmis)

Asutuse nimi ja kus kohas.	Rahwa arw.	Asumise aasta.	Asutuse elujärg.	Kas kooli- ja palwemaja on?	Kas koolmeistril on?	Kust ja kui sagedaste käib õpetaja?	Tähendused maaomanduse üle.
Krimmis , Saksa Neusatzki kihelkonnas:							
Dshurtshi ja Kiat-Orka, Perekopi kreisis.	umbes 225	pääle 1860	hää	koolimaja ja kirik	on	Neusatzki abiõpetaja 4 korda aastas.	1., 2. ja 3. asutus on kroonu maa pääl, 4. ja 5. on väikesed rendikülad.
Kontschi-Schawa ja Bos-Kos, Perekopi kreisis.	umbes 220	pääle 1860	hää	koolimaja ja kirik	on		
Kitai, Perekopi kreisis (Syrtschorschora asutuse lähedal ja sellega ühendatud).	umbes 40	pääle 1860	keskmine	ei ole	ei ole		
Kabau-Achtatschi, Eupatoria kreisis.	umbes 100	1890	keskmine	ei ole veel	ei ole*)	Neusatzki abiõpetaja 2–4 korda aastas	Mõlemad rendiasutused.
Kurulu-Kiptschak, Eupatoria kreisis	umbes 100	1890	keskmine	ei ole	ei ole		

R. Holst, Audru õp.

Tähendus: Niisugusid täiendusi palume veel Kaukasiast, Siberimaalt Omi koloniidest, Pihkwa kubermangust ja Ingerimaalt. — Ka puuduwad teatud Eestlaste üle Smolenski kubermangus ja Saratowi kohal üle Wolga Marinowka jaama juures.

* Kahes viimases asutuses peab üks endine koolmeister pühapäivil lugemise-tundisid ja õpetab ka lapsi.

Eestlaste asutused Wenemaal.

Ringwaates III. ja IV. „Eestlaste asutustest Wenemaal” (waata Ol. nr. 16 ja 23) on ka aruandeid Peterburi kubermangust, Ingerimaalt. Et aga need aruanded mitte üsna õiged ei ole, siis palun järgmised õiendused awaldada.

Aruandes III. on ööldud, et Spankowa, Gubaniza, Kaporja, Kattila ja Kolppana asutustes käiwad Gatschina-, Peterb.-Jaani ja mujalt õpetajad mõned korrad aastas, mis sugugi tõsi ei ole; waid need on igaüks oma iseäralik kihelkond, kus Eestlased laiali elawad ja kus kohalik Soome õpetaja oma kihelkonna piiride sees hoolt kannab niihästi Eestlaste kui Soomlaste eest.

— Niisama on lugu aruandes IV. nimetatud „Semitizeni”, „Isotkino” ja „Stonochowitsh” asutustega, mis kõik Moloskowitsa Soome Walgekiriku kihelkonna all on. Nimed ei ole ka mitte õiged. Peaksid olema Simitits, Isotkina ja Kono-howits. Neist on ööldud, et sääl käib „Jamburi õpetaja mõnikord aastas; waihest ka Moloskowitsa Soome õpetaja.” Lugu on ometi see, et siin Moloskowitsa Walgekirikus on juba aastast 1870 saadik ikka Eestikeelel jumalateenistust peetud. Esite, kui Eesti rahwast wähe oli, harwemine, aga nüüd enamiste ikka kolme nädala takka. Wiimasel aastal (1895) oli siin Walgekirikus Eestikeelel jumalateenistus 15. jaanuaril, 12. webr., 5. ja 30. märtsil, 3. ja 23. apr., 14. ja 22. mail, 4. ja 24. junil, 9. ja 30. julil, 20. augustil, 10. ja 24. septembril, 8. ja 22. oktoobril, 12. ja 26. nowembril, 17. ja 26. detsembril — ühtekokku 21 jumalateenistust 15 lauarahwaga, 6 ilma lauarahwata.) Selle juurde tulewad weel kooli ülewaatamised, piiblitunnid, leeriaeg, laste jumalateenistused — maharwatud haigete juures käimised, laste ristimised, kihlamised, laulatamised, matmised jne., mis igal ajal sünnib, niisamuti kui Soomlastel. — Täna wu jälle on olnud jumalateenistused Eestikeeles 7. ja 21. jaanuaril, 11. webr., 3., 21. ja 25. märtsil, 7. ja 28. aprillil, 13. mail, 2. ja 24. junil jne. Piiblitund oli 1. jaanuaril Sirkowitsas. Piiblitund ja lasteloetamine (samal wiisil kui Soomlaste juures.)

- 8. jaanuaril Orawil ja Sirkowitsas,
- 10. „ Jastrebinas ja Uues Smolegowitsas,
- 11. „ Kräkowis ja Schaderitsa mõisas,
- 16. „ Simititsa koolis,
- 17. „ Isolkinas,
- 23. „ Lubinas ja Mokras,
- 24. „ Moloskowitsa jaama juures ja Koloschiska mõisas,

6. webr. Säglitsa ja Wruda mõisas,

7. „ Moloskowitsa mõisas,

14. „ Simititsa koolis,

22. „ Wernitsas,

27. „ Bosbjelaja Gorkas

ja 26. märtsil piiblitund Sirkowitsas — kõik need siin Moloskowitsa Walgekiriku kihelkonnas. Rahwa arw üleüldse on umbes 800 laualkäijat.

Niisama on lugu mujal teistes Ingerimaa Soome kihelkondades, kus Eestlasi elab. Nimetan ainult, et Spankawas, kus üsna wähe Eestlasi koguduses on, on neil kool ja koolmeister (aruandes III. oli ööldud, et „ei ole”), ja et sääl kohalik Soome õpetaja teeb jutlust mõni kord aastas. — Gubanitsas niisamuti kohalik õpetaja iga kolmandal pühal. Wiimasel aastal oli jumalateenistus Gubanitsa kirikus 17 korda, Teschkowa koolimajas (Gubanitsa kihelkonnas) 10 korda, ühtekokku siis 27 korda. Koolmeister on, ja abiõpetaja iseäranis Eestlaste tarwis. — Serebettas peab kohalik Soome õpetaja Eesti keeles jumalateenistust igas kuus talwel kolm korda ja suwel kaks korda, ehk üleüldse 24–28 korda aastas. Lasteloetamised peetakse, nagu Soomlastelgi, talwe ajal. Rahwa arw on 1000. — Kaporias on 120 Eesti laualkäijat. Jumalateenistust peab kohalik Soome õpetaja igas kuus üks kord, ja pääle selle weel suurematel pühaldel. — Kattilas on Eesti rahwa arw 200. Kohalik Kattila-Soikkina-Nowasolka Soome õpetaja peab Eesti jumalateenistust iga kuuendal pühapäewal (Soomlastel on iga kolmandal).

Mõnes kohas on ka lainuraamatukogud. Ja kus Eesti koolisid ei ole, sääl käiwad mõned Eestlaste lapsed Soome koolides, kus nad katekismust ja lugemist oma emakeeles õpiwad.

Moloskowitsas, 2. junil 1896

R. p. l.

Ed. Palander,

Walgekiriku õpetaja ja Lääne-Ingerimaa praost.